

УДК 371.133:796:615.825

Белікова Наталія Олександрівна

доцент, доктор педагогічних наук, декан факультету
соціальних комунікацій і реабілітації

Луцький інститут розвитку людини Університету «Україна», м. Луцьк
natabel.lutsk@gmail.com

**ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ
ДО ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Анотація. У статті розглядається проблема оптимізації практичної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності; розкрито особливості організації педагогічної та виробничої практик майбутніх фахівців з фізичної реабілітації; висвітлено результати анкетування роботодавців; виявлено напрями поліпшення умов проведення практик та підвищення рівня готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності.

Ключові слова: практична підготовка; педагогічна практика; виробнича практика; здоров'язбережувальна діяльність; майбутній фахівець з фізичної реабілітації.

На сучасному етапі розвитку професійної вищої школи основною ідеєю концепції вищої освіти є підготовка кваліфікованого працівника відповідного рівня і профілю, конкурентоздатного на ринку праці, компетентного, який вільно володіє своєю професією й орієнтується в суміжних галузях діяльності, здатного до ефективної роботи за фахом на рівні світових стандартів, готового до постійного професійного зростання, соціальної і професійної мобільності.

Це вимагає від вищих навчальних закладів удосконалення навчально-виховного процесу, формування у студентів активності й самостійності, готовності до самоосвіти й самовдосконалення, підвищення фахової майстерності, освоєння нових форм, методів і прийомів професійної діяльності [1].

Однією з головних особливостей підготовки студентів у вищій школі є її зв'язок з життям, з конкретними особливостями майбутньої практичної діяльності. Увесь шлях розвитку вищої освіти – бажання наблизити теоретичну підготовку до практичної.

Водночас, аналіз результатів моніторингу якості надання освітніх послуг у сфері вищої освіти, вимог ринку праці до вмінь випускників вищих навчальних закладів, звернень та пропозицій роботодавців з питань забезпечення якості професійної підготовки випускників показує, що в умовах ринкової економіки ситуація з організацією практичної підготовки у вищих навчальних закладах суттєво погіршилась [2].

Усе це дає підстави зробити висновок, що питання практичної фахової підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ України досить актуальне, багатоаспектне і потребує нових наукових розробок і досліджень.

Якісне оновлення системи вищої освіти підвищує вимоги з боку суспільства до професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, котрі повинні вміти розробляти і впроваджувати систему дієвої просвіти населення щодо активної соціальної орієнтації на здоровий спосіб життя, підняття престижу здоров'я людини; використовувати традиційні і нетрадиційні методи відновлення здоров'я; залучати громадян до активних занять фізичною культурою для підвищення рівня рухової активності до оптимальних показників з метою відновлення та збереження здоров'я і продовження активного довголіття.

Провідна ідея дослідження заснована на розумінні процесу підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності як складної динамічної системи, яка забезпечує формування компетентного фахівця нової генерації, підготовленого для здійснення здоров'язбережувальної діяльності та конкурентноздатного на ринку оздоровчо-реабілітаційних послуг. Тому важливим етапом процесу підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності є організація практичної роботи на виробництві.

Окремі аспекти професійно-практичної підготовки фахівців з фізичної реабілітації вивчали такі вітчизняні науковці, як Т.В. Бойчук, Т.В. Д'яченко, В.О. Кукса, О.І. Міхеєнко, Л.П. Сущенко та ін.

Водночас, не вироблено загальної концепції практичної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, недостатньо відображенні питання змісту їх практичної підготовки до професійної діяльності. Разом з тим, саме завдяки

практичній частині навчального процесу може сформуватися фахівець з новими ідеями, стратегічними професійними планами, фахівець, підготовлений до здійснення здоров'язбережувальної діяльності.

Мета статті – розкрити особливості організації практичної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності; дослідити рівень задоволення роботодавців навичками практичної роботи студентів; виявити напрями поліпшення умов проведення практик та підвищення рівня готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності.

Однією зі складових практичної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, яка передбачає оволодіння студентами сучасними методами наукових досліджень, формами організації здоров'язбережувальної діяльності, формування у них на базі одержаних знань професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень, є педагогічна та виробнича практики. Тільки використовуючи знання на практиці, можна достатньо міцно оволодіти ними, набути уміння використовувати їх в різних професійних ситуаціях, саме на цій основі розвивається творче мислення майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, формується творчий підхід до здоров'язбережувальної діяльності. Поряд зі знаннями, набутими в період теоретичного навчання у вищому навчальному закладі, в процесі практики студенти також набувають знання, джерелом яких є їх власна діяльність, тобто емпіричні, практичні знання, почерпнуті із особистого досвіду.

При організації і проведенні практик ми виходили з того, що практики повинні:

- носити активний характер;
- бути наскрізними і ґрунтуватися на засвоєнні теоретичних понять дисциплін блоку професійної підготовки для спеціальності «Фізична реабілітація»;
- передбачати формування і розвиток всіх структурних компонентів готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності.

Педагогічна практика (270 годин – 7,5 кредитів) для майбутніх фахівців з фізичної реабілітації (освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр», 4 курс) є важливою частиною їх професійної підготовки, в процесі якої здійснюється перевірка теоретичних знань і практичної підготовленості до здоров'язбережувальної

діяльності. Вона проводиться в умовах, максимально наближених до умов професійної діяльності на базах спеціалізованих реабілітаційних закладів: центру соціальної реабілітації дітей-інвалідів, дошкільних навчальних закладів компенсуючого типу та навчально-реабілітаційного центру.

Мета педагогічної практики – оволодіння спеціальними методичними та організаційно-практичними навичками застосування фізичних вправ, масажу та природних чинників для відновлення здоров'я, загального оздоровлення та покращення якості життя дітей з особливими потребами та дітей з ослабленим здоров'ям дошкільного та шкільного віку; формування у студентів позитивного ставлення до професійної діяльності, спрямованої на здоров'язбереження.

Основними завданнями педагогічної практики майбутніх фахівців з фізичної реабілітації є:

1. Поглиблення та закріплення теоретичних знань з психолого-педагогічних, медико-біологічних та спеціальних дисциплін, їх практичне використання в навчальній, оздоровчій і профілактично-реабілітаційній роботі з дітьми дошкільного та шкільного віку у спеціалізованих навчально-реабілітаційних центрах.

2. Ознайомлення студентів з системами управління та організації діяльності навчально-реабілітаційних закладів (центрів).

3. Розширення і поглиблення професійної підготовленості, набуття професійних якостей особистості фахівця з фізичної реабілітації, діяльність якого спрямована на здоров'язбереження.

4. Набуття вміння планувати та здійснювати оздоровчу, профілактичну та реабілітаційну діяльність в залежності від віку дитини та супутніх патологій.

5. Підготовка та проведення студентами різних типів оздоровчих заходів для різного контингенту дітей з використанням різноманітних організаційних форм, засобів і методів, які активізують позитивне ставлення учасників цих заходів до оздоровчої фізичної культури.

6. Надання практичної допомоги в проведенні оздоровчої роботи на базах проведення практики.

7. Формування у студентів стійкого інтересу до здоров'язбережувальної діяльності.

8. Пропагування здорового способу життя, боротьба з шкідливими звичками, фізичне і розумове самовдосконалення.

Індивідуальні завдання студентів з педагогічної практики включають такі види робіт:

1. Описати і дати аналіз ефективності організації здоров'язбережувальної діяльності в закладі, де студент проходив педагогічну практику.

2. Провести здоров'язбережувальний аналіз режиму дня дошкільнят або дітей шкільного віку.

3. Визначити і дати аналіз стану здоров'я дошкільнят або дітей шкільного віку закладу, де студент проходив педагогічну практику.

4. Познайомитися з досвідом роботи фахівців з фізичної реабілітації та іншого персоналу, спрямованого на здоров'язбереження своїх вихованців.

5. Виокремити основні ідеї вивченого досвіду: обґрунтувати потребу здійснення здоров'язбережувальної діяльності в закладі, де студент проходив педагогічну практику; побудувати характеристику здоров'язбережувального стилю діяльності майбутнього фахівця з фізичної реабілітації.

6. Самостійно провести у групі чи класі і проаналізувати заняття з оздоровчої фізичної культури.

7. Розробити і провести два заходи здоров'язбережувальної направленості: інформаційно-пізнавального характеру (наприклад, ділова гра «Чи корисні корисні звички», рольові ігри «Я хочу бути здоровим, бо...», «Суд над шкідливими звичками»); практично-оздоровчого характеру (наприклад, «Веселі старти», День здоров'я).

У цілому, педагогічна практика носить комплексний характер і направлена на закріплення та реалізацію знань і практичних умінь в галузі здоров'язбереження безпосередньо під час оздоровчо-педагогічного процесу в дошкільних і середніх спеціалізованих навчальних закладах.

Виробнича практика студентів (720 годин – 20 кредитів), яку вони проходять під час навчання в магістратурі, покликана максимально підготувати майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до практичної здоров'язбережувальної діяльності, здійснити відпрацювання професійних навичок у реабілітаційних закладах та закладах соціального захисту населення. Виробнича практика є частиною магістерської підготовки майбутніх фахівців і проводиться на базі реабілітаційних відділень лікувально-профілактичних закладів, центрів соціальної, медичної та професійної реабілітації та геріатричного пансіонату.

Метою виробничої практики є формування цілісної картини майбутньої здоров'язбережувальної діяльності на основі оволодіння майбутніми фахівцями з фізичної реабілітації спеціальними управлінськими, методичними та організаційно-практичними навичками застосування засобів фізичної реабілітації у комплексному процесі відновлення, зміцнення та збереження здоров'я людини, досягнення нею оптимального фізичного стану, розширення адаптаційних резервів організму. Основними завданнями виробничої практики є:

1. Ознайомлення з досвідом організації роботи у реабілітаційних закладах та закладах соціального захисту населення та функціональними обов'язками їх працівників.
2. Вдосконалення практичних навичок і умінь, набутих в процесі навчання та під час проведення попередніх практик, доведення їх до досконалості.
3. Розробка і реалізація програм, направлених на збереження та відновлення здоров'я молоді, працездатного населення та людей похилого віку.
4. Формування практичних вмінь здійснення лікарсько-педагогічного контролю ефективності застосування засобів фізичної реабілітації.
5. Реалізація просвітницьких заходів, спрямованих на формування в осіб з послабленим здоров'ям та різними захворюваннями системи знань і свідомої потреби в систематичних заняттях фізичною культурою та здоровому способі життя.
6. Формування вміння аналізувати та творчо узагальнювати досвід оздоровчої та реабілітаційної роботи фахівців-практиків.
7. Формування почуття милосердя, доброти, співчуття, емпатії, необхідних для майбутнього фахівця з фізичної реабілітації як його професійних якостей.

8. Розвиток у студентів психологічних та комунікативних здібностей, виховання почуття поваги до професії фізичного реабілітолога, персональної відповідальності за самостійну діяльність, засвоєння моделі фахівця з фізичної реабілітації, для якого властива висока внутрішня культура та культура здоров'я.

9. Розвиток у студентів творчого, дослідницького підходу до здоров'язбережувальної діяльності, набуття ним умінь аналізувати результати своєї праці, формування потреби в самоосвіті та самовихованні.

Подібна система організації практики студентів дозволяє сформувати у них готовність до здоров'язбережувальної діяльності в напрямку від розвитку мотивації до даного виду діяльності до формування умінь управляти цим процесом у реабілітаційних закладах та закладах соціального захисту населення.

Для з'ясування думки роботодавців щодо готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності було проведено анкетування 38 співробітників реабілітаційних закладів та закладів соціального захисту населення різного відомчого підпорядкування, в яких проходять практичну підготовку майбутні фахівці з фізичної реабілітації та працюють випускники спеціальності «Фізична реабілітація» Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна».

Варто зауважити, що навчально-реабілітаційні центри підпорядковуються Міністерству освіти і науки України, лікувальні та лікувально-профілактичні заклади – Міністерству охорони здоров'я України, центри соціальної реабілітації дітей-інвалідів та геріатричні пансіонати – Міністерству праці та соціальної політики України.

Результати відповідей респондентів про те, чи задоволені вони підготовкою студентів-практикантів, майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, до здоров'язбережувальної діяльності, показали, що з 38 опитаних співробітників повністю задоволеними є 19,43% опитаних; частково задоволеними – 70,64% респондентів; не задоволеними – 2,0 % співробітників; важко відповісти – 7,93% опитаним (рис. 1).

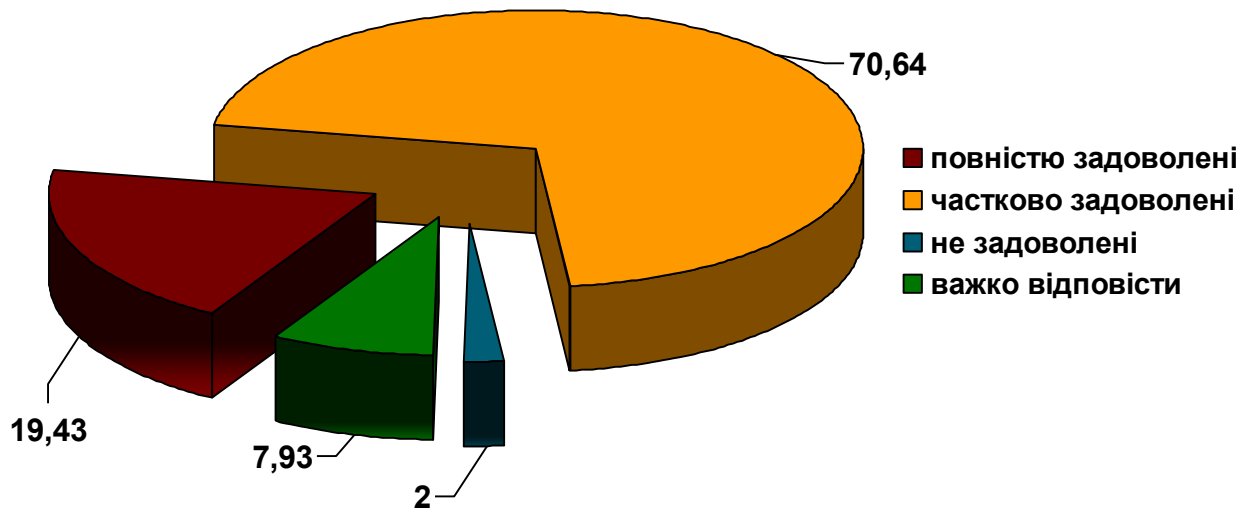

Рис. 1. Розподіл відповідей співробітників, опитаних про рівень задоволення підготовкою студентів-практикантів, майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, до здоров'язбережувальної діяльності (%)

Отже, значна частина співробітників (70,64%) є частково задоволеною підготовкою до здоров'язбережувальної діяльності студентів-практикантів, і лише 1/5 частина роботодавців повністю задоволена підготовкою майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності.

Аналіз результатів зворотного зв'язку із роботодавцями свідчить про необхідність здійснення окремих заходів з метою покращення умов проведення практик та підвищення рівня готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності, серед яких ми вбачаємо такі: оновлення підходів до використання методичних форм, засобів та видів практичного навчання; розвиток професійного мислення та опора на інноваційний досвід здоров'язбережувальної діяльності; можливість вибору об'єкта практики відповідно до інтересів, нахилів і здібностей студентів, що сприятиме професійному спрямуванню майбутніх фахівців з фізичної реабілітації; сприяння більш тісній співпраці між викладачами-керівниками практик від кафедри та керівниками практик від виробництва щодо підготовки наскрізних програм практик та здійснення науково-дослідницької діяльності; розробка і запровадження системи ранньої адаптації майбутніх фахівців з фізичної реабілітації на первинних посадах.

Таким чином, практика створює умови для більш глибокого осмислення майбутніми фахівцями з фізичної реабілітації змісту і функцій професії, перевіряє адекватність власних професійних уявлень і своїх можливостей, та, найголовніше – оптимізує процес формування професійних умінь і навичок, необхідних для самостійної діяльності у сфері здоров'язбереження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Василина М. Актуальні проблеми практичної підготовки студентів вищої школи України [Електронний ресурс] / М. Василина, В. Майборода // Проблеми підготовки сучасного вчителя. — 2010. — № 2. — С. 233-237. — Режим доступу до журн. : http://www.nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/ppsv/2010_2/fil.pdf.
2. Про практичну підготовку студентів [Електронний ресурс] / Лист Міністерства і науки України від 7 лютого 2009 р. № 1/9-93. — Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/2728/

Стаття надійшла до редакції 3.05.2014

ОРГАНИЗАЦИЯ ПРАКТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ФИЗИЧЕСКОЙ РЕАБИЛИТАЦИИ К ЗДОРОВЬЕСБЕРЕГАЮЩЕЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Беликова Наталья Александровна

доцент, доктор педагогических наук, декан факультета
социальных коммуникаций и реабилитации

Луцкий институт развития человека Университета «Украина», г. Луцк

natabel.lutsk@gmail.com

Аннотация. В статье рассматривается проблема оптимизации практической подготовки будущих специалистов по физической реабилитации к здоровьесберегающей деятельности; раскрыты особенности организации педагогической и производственной практик будущих специалистов по физической реабилитации; отражены результаты анкетирования работодателей; выявлены направления улучшения условий проведения практик и повышения уровня готовности будущих специалистов по физической реабилитации к здоровьесберегающей деятельности.

Ключевые слова: практическая подготовка; педагогическая практика; производственная практика; здоровьесберегающая деятельность; будущий специалист по физической реабилитации.

ORGANIZATION OF FUTURE PHYSICAL THERAPY SPECIALISTS PRACTICAL TRAINING FOR HEALTH SAVING ACTIVITIES

Natalia J. Bielikova

Associate Professor, Doctor of Pedagogical Sciences, Dean of the Social Communications and Rehabilitation Faculty

Lutsk Institute of Human Development of University «Ukraine»

natabel.lutsk@gmail.com

Abstract. This article deals with the problem of practical training optimizing of future physical rehabilitation specialists for health saving activities. The peculiarities of educational and working practice of future physical rehabilitation specialists and the results of the survey of employers are revealed. Ways of improving practice conditions and increasing the level of preparedness of future physical rehabilitation specialists for health saving activities are identified.

Keywords: practical training; teaching practice; practice; health saving activities; future physical rehabilitation specialist.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Vasylyna M. Actual problems of practical training for students of Higher School of Ukraine [online] / M. Vasylyna, V. Majboroda // Problemy pidhotovky sučasnoho vchytelja. — 2010. — № 2. — P.233-237. — Available from: http://www.nbu.gov.ua/Portal/soc_gum/ppsv/2010_2/fil.pdf (in Ukrainian)
2. The practical training of students [online] / Lyst Ministerstva i nauky Ukrainy vid 7 ljutoho 2009 r. № 1/9-93. — Available from : http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/2728/ (in Ukrainian)